

Osmangazi Belediyesi Kültür Sanat

OSMANGAZİ BELEDİYESİ'NİN ÜCRETSİZ YAYINIDIR.

SAYI : 6 | HAZİRAN 2026

OSMANGAZİ'NİN
GİZLİ KALMIŞ
KÜLTÜR
VARLIKLARI

Irgandı Köprüsü

Bursa'nın
Asırları Bağlayan
Köprüsü

**ERKAN
AYDIN**
OSMANGAZİ BELEDİYE BAŞKANI

Bursa'nın 1326 yılında fethiyle başlayan yedi asırlık serüveni, Osmanlı'nın kuruluşundan Cumhuriyet'in aydınlanmacı değerlerine uzanan, bu topraklarda şekillenen ortak bir hafızanın öyküsüdür. Bu şehir, çınar ağaçlarından külliyelerine, sokaklarından meydanlarına kadar, yüzyıllar içinde oluşmuş bir yaşam anlayışını ve şehir kültürünü bugüne taşır. Bu tarihsel birikim, zaman içinde dönüşerek Bursa'nın kimliğini belirleyen güçlü bir zemine dönüşmüştür.

Bugün bize düşen sorumluluk; yüzyıllar boyunca oluşan bu birikimi, 21. yüzyılın bilimi, sanatı ve evrensel değerleriyle birlikte düşünerek geleceğe taşımaktır. Elinizdeki bu yayın çalışmasını da bu anlayışla hazırladık. Bursa'nın kültürel hafızasında iz bırakmış değerleri, tarihi mekanları ve bu kente ruh veren isimleri yeniden gün yüzüne çıkarmak istedik.

Amacımız, geçmişten devraldığımız mirası yaşayan, üreten ve paylaşan bir kültürel zemine dönüştürmektir. Bu doğrultuda her sayımızda, şehrimizin edebi birikiminden tarihsel dokusuna, sanatsal değerlerinden yayıncılık mirasına uzanan geniş bir alanı, özenli ve nitelikli bir yaklaşımla sizlerle buluşturmayı sürdüreceğiz.

Osmangazi Belediyesi olarak, Bursa'nın fethinin 700. yılı kapsamında yürüttüğümüz çalışmalarla, kentimizin köklü geçmişini bugünün diliyle yeniden yorumlamayı önemsiyoruz. Bu sayının, kültür ve edebiyat dünyamıza değerli bir katkı sunmasını diliyorum; emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Saygılarımla,

Erkan AYDIN
Osmangazi Belediye Başkanı

İLETİŞİM

Santral Garaj Mah Ulubatlı Hasan Blv.
No:10 16140 Osmangazi BURSA
444 16 01 | info@osmangazi.bel.tr

Bu dergide yer alan yazı ve görsellerin tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Bursa; camileri, türbeleri, hanları, hamamları ve sayısız eserleriyle geçmişin izlerini günümüze taşıyan, medeniyetimizin ruhunu yansıtan kadim bir şehirdir. Kendi tarihinin zirve dönemini yaşadığı zamanlarda ilim, siyaset ve sanat alanlarında önemli şahsiyetler yetiştirmiştir. Bu şahsiyetlerin eserleri bir taraftan Bursa'nın şehir kimliğini oluşturmuş, bir taraftan da sosyal ve kültürel hayatının derinleşmesini sağlamıştır. Günümüze taşınan bu zengin mirasın önemli örneklerinden biri de Irgandı Köprüsü'dür.

Irgandı Köprüsü, Irgandı Ali'nin oğlu Hoca Muslihuddin tarafından 1442 yılında Abdullah oğlu Timurtaş'a yaptırılmıştır. Hoca Muslihuddin'in ipek ticareti ile uğraşan zengin bir tüccar olduğu bilinmektedir.

Gökdere vadisi üzerinde inşa edilen köprü günümüzde Osmangazi ve Yıldırım ilçelerini birbirine bağlamaktadır. Kesme taş kullanılarak tek kemerli biçimde inşa edilen köprü, erken Osmanlı dönemi mimarisinin önemli eserlerinden biri olma özelliği taşımaktadır. 16 metre açıklığında ve 11 metre genişliğinde olan köprünün üstüne inşa edildiği dönemde dükkânlar yapılarak bir arasta görünümü kazanmıştır. Bu yönüyle nitelik ve özellik açısından dünya üzerinde yer alan az sayıdaki arastalı (çarşılı) köprüden biridir. İnşa edildiği dönemde 31 dükkân ve bir mescitten meydana gelen köprünün ayaklarında ise ahır ve depo bölümlerinin bulunduğu bilinmektedir. Bu dükkânlar dokumacılar, hallaçlar ve zanaatkârlar tarafından kullanılmış; böylece köprü, tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan Bursa'nın ticaret hayatında önemli bir yere sahip olmuştur.

Köprünün "irgalamak, sallamak, sarsmak" gibi anlamlara gelen ismi konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Bunlardan biri köprüyü yaptıran Hoca Muslihuddin'in babasının Irgand isimli yerden olduğu ve bu sebeple Irgandi ismini aldığıdır.

Evliya Çelebi Seyahatname’de şu bilgileri verir: “Bursa’nın bir çarşısı da Gökdere’deki Irgandı Köprüsü üzerindedir ki sağlı sollu 200 kadar dükkândır. Hücrelerinin pencereleri, altlarından geçen Gökdere’ye bakar. Bu köprü dükkânlarının üzeri bütün tonoz kemerlerle yapılmış olup kurşunla kaplıdır. Bu köprü’nün iki başında kale kapıları gibi demir kapılar üzerinde mazgal delikleri vardır.

Kapılar kapanırsa başka bir yerden girmek mümkün değildir. Köprü’nün bir tarafı boştur. Han gibi misafirhane olup at bağlanır. Anadolu’da, Arabistan’da ve Acemistan’da bir gözlü, meşhur, göğe yükselmiş büyük köprülerin biri de budur. Türkçe’de ırgandı, sallandı manasınadır.

1326 yılında Orhan Gazi Bursa’yı fethetmiştir. O sırada Allah yolunda savaşan gazilerden biri hamama giderken bu köprü yerinde “Çıkayım mı, geleyim m?” diyen bir ses işitir. Gazi hemen kılıç çekip “Çık bakalım, ne yapabilirsin?” diyerek sesin geldiği yere bir kılıç vurunca, vurduğu yerden gürleyip büyük bir hazine meydana çıkarak yer ırgalanıp sallanır, sarsılır.

Gazi hayrette kalarak şaşırır, iki yanına bakınca ne görse iyi? Derenin içi Kıdafa sikkeli altınlarla dolu. Hemen koşarak Orhan Gazi’ye başından geçenleri anlatır. O da: ‘Ne hayır ettin? Allah sana kısmet etmiş. Git Bursa’da hayrata sarf et’ diye emreder.

Gazi, bütün malı evine taşıyarak onda birini devlet hazinesine verdikten sonra kalanı ile büyük bir köprü yaptırır, işte Irgandı Köprüsü denmesinin sebebi budur. Bursa’nın içinde ve dışında küçük, büyük 40 kadar köprü vardır.”

Evliya Çelebi’nin anlattığı bu menkıbe, Irgandı Köprüsü’nün halk nazarındaki değerini göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Halk, Irgandı Köprüsü’ne sıradan bir köprü olarak yaklaşmamış; onu efsaneler ve menkıbelerle yaşatarak kültürel hafızasında özel bir yere yerleştirmiştir.

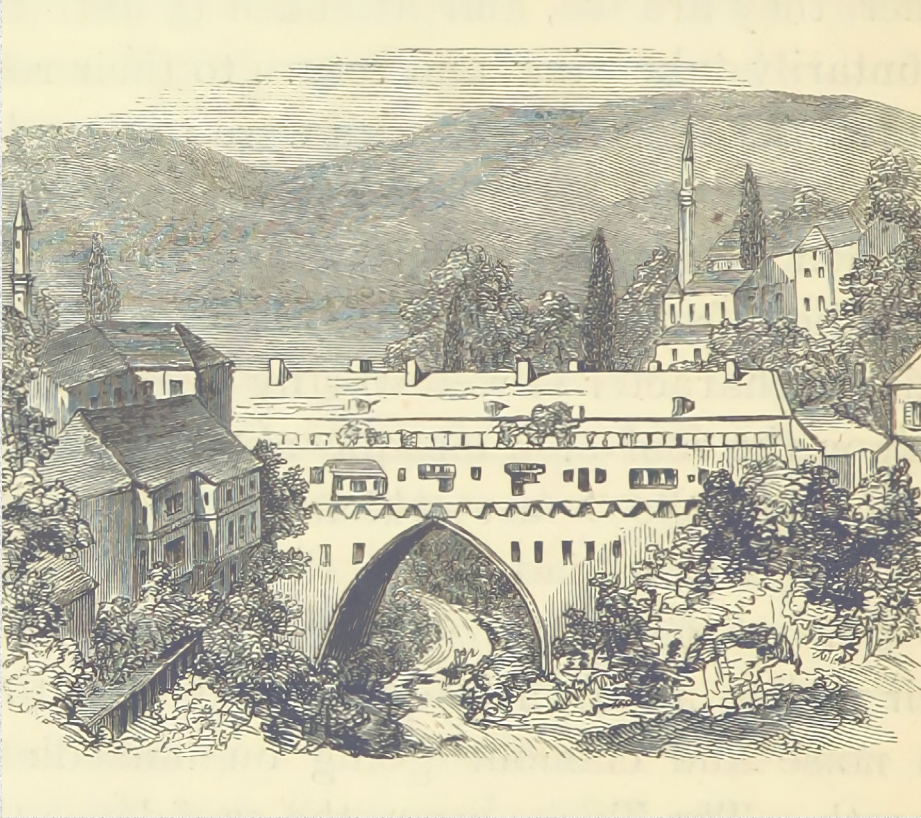
Evliya Çelebi
1640’lı yıllarda
Bursa’ya gelmiş
ve ünlü eseri
Seyahatname’de
köprüye dair
bazı bilgileri
ve menkıbeleri
kayda geçirmiştir.

Bursa'yı ziyaret eden yerli ve yabancı seyyahlar Irgandı Köprüsü'nü muhakkak ziyaret etmişler ve edindikleri izlenimleri kayıtlara geçirmişlerdir.

Gezgin Julia Pardoe, 1836'da Bursa'yı ziyaret etmiş ve seyahatnamesinde köprünün bir gravürüne yer vermiştir.

Fransız gezgin Charles Texier'nin eserinde, Irgandı Köprüsü'nün XIX. yüzyılın ilk yarısındaki görünümünü yansıtan bir gravür yer almaktadır.

Gezgin Julia Pardoe Gravürü

Gezgin Charles Texier Gravürü

Irgandı Köprüsü, yüzyıllar boyunca geçen süreçte yangınlar, depremler ve savaşlarla zarar görmüş ancak ilk formunu koruyamasa da günümüze değerli ayakta kalmayı başarmıştır. 1855 yılında yaşanan büyük depremde üstünde bulunan çarşılar büyük ölçüde yıkılmıştır. Köprü, en büyük yıkımı ise Millî Mücadele döneminde yaşar. 1922 yılında işgal kuvvetleri Bursa'dan çekilirken, Irgandı Köprüsü'nü dinamitleyerek tamamen tahrip etmiştir. 1949 yılında üstündeki çarşısı ve özgün yapısı dikkate alınmadan, sadece iki yakayı bağlamak amaçlı olarak yeniden yapılmıştır.

Irgandı Köprüsü bugünkü görünümüne yapılan kapsamlı çalışmalarla 2004 yılında kavuşmuştur. Günümüzde köprü üzerinde karşılıklı dükkanlar yer almakta ve bu dükkanlarda hat, minyatür, ebru, ahşap oyma gibi geleneksel Türk el sanatları yaşatılmaktadır. Bu yönüyle bir kültür ve sanat mekânına dönüşen köprü, ziyaretçilerine tarihî atmosferiyle yalnızca geçip gidilecek bir yer değil, vakit geçirilecek özel bir ortam sunmaktadır.

Irgandı Köprüsü,
tarihin resimli
bir sayfası gibi
ziyaretçilerini
karşılama ve iki yakayı
birleştirmenin
ötesinde geçmişe
uzanmaktadır.

KAYNAKÇA

CETİN, Osman; Tarihteki Bursa Bursa'daki Tarih Bursa Gezileri, Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş Yayınları, 2025.

ATSIZ, Nihal; Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2018.

EYİCE, Semavi; Irgandı Köprüsü, DİA, Cilt: 19, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1999, ss. 122-124

ÖNGE, Yılmaz; 'Bursa'da Irgandı Köprüsü'nün Orijinal Mimarisi', Vakıflar Dergisi, Sayı: 13, Ankara: Başkanlık Basımevi, 1981, ss.425-448

HISAR
ARKEO-
PARKI

Çok Yakında!

- Sergi Alanı
- Kütüphane
- Konferans Salonu

OSMANGAZI
BELEDİYESİ

